

over middelalderens fynske fiskeriregioner samt over sammenhængen mellem birker og handelspladser. I øvrigt får vi præsenteret oversigter over centrale emner som magtstrukturer og kystforsvar.

Vigtigst i værket er dog den lange linje fra jernalder til middelalder. Der er overraskende kontinuitet i handels- og fiskepladserne fra vikingetid og fremover, men der er først og fremmest markante brud i udviklingen: I yngre romersk jernalder trak befolkningen sig tilbage fra kysten, sikkert som følge af krig og hæringer. I germanertid og vikingetid skete der igen ekspansion, og i løbet af middelalderen blev kystskovene ryddet, og købstæder og permanente fiskerlejer opstod. Først da kan man åbenbart tale om et egentligt »maritimt kulturlandskab«.

Den tværfaglige arbejdsgruppe bag kortværket har overbevisende demonstreret nytten og nødvendigheden af at arbejde med den maritime dimension af historien.

Bjørn Poulsen

P. Hampton Frosell: *Omkring »Jesu Hjerte«. En københavnerkirkes baggrund og betydning.* (C.A. Reitzel, 1995). 121 s., 175 kr.

Bogen om Jesu Hjerte Kirke, dens historie, dens menighed og virke, er skrevet i 100-året for kirkens opførelse. Det er altså et festskrift som så mange andre små festskrifter om kirker, der fejrer jubilæum. Forskellen er så imidlertid her, at der ikke bare fortælles en indensognskrønike, der mest har betydning for de mennesker, der tilhører menigheden. Perspektivet er langt større i dette tilfælde. Historien har bredere appel. Det er historien om, hvordan den katolske kirke langsomt, men meget sikkert glider ind som en accepteret størrelse i det danske samfund efter reli-

gionsfriheden af 1849. Det er redegørelsen for de problemer, det gav, at jesuiterordenen undertryktes af Bismarck – og hvordan det havde virkninger i Danmark: hvordan Danmark fra at være missionsmark blev bispedømme.

Kompliment til forfatteren, P. Hampton Frosell, der fint og enkelt fortæller jesuiterordenens og dens skolevæsens integration i et land, der er gennemsyret af luthersk statskirkelighed, og viser, hvordan man fra katolsk side søger at føje sig efter danske forhold og nordisk kultur. På godt hundrede sider får man et stykke velformidlet kirkehistorie, der jo traditionelt ikke hører med til det, vi forstår ved dansk kirkehistorie. Dansk kirkehistorie er jo efter 1849 udelukkende den evangelisk-lutherske kirkes historie – forunderligt nok!

Bogen kommer omkring de berømte konvertitter som Johannes Jørgensen og Peter Schindler – og nævner Henry Usings mistænksomhed og Tom Kristensens og Otto Gelsteds sarkasme – med den dvæler ikke ved dem. Og godt det samme, for dem kan man læse om så mange andre steder.

Kirkens bygningshistorie, inventar og den musik, der benyttedes, beskrives grundigt – og det er let at tilslutte sig forfatterens sorg over den katolske ikonoklasme, der sker med Vaticanum II, der betyder, at det vidunderlige nygotiske inventar ødelægges. Præcis dér ses forskellen mellem den danske statsbygninger, der er beskyttet mod sådan vandalisme – og så den »fremmede« kirke.

Det er en rigtig fin bog, der fortjener at lægges ved siden af de mange bøger om de kirkelige tiltag i hovedstaden fra industrialismens tid og ind i 20. århundrede. Den er med til at komplettere billedet af hovedstadens kirkeforhold.

Carsten Bach-Nielsen